

O člověku a stvoření

Ladislav Hejdánek

◆ přednáška, česky, vznik: nedatováno

◆ lecture, Czech, origin: nedatováno

O člověku a stvoření

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Teďka tady jezdíme, někdy se potkáme v autobuse, když jedu do Písku. No a on říká: „Ještě, že ty Řekové byli. Ale to je správné, protože ty Řekové, celej ten *helenismus* je v Novém zákoně. To znamená, je to *providenciální* záležitost, ty Řekové.“

Jiný hlas: No tak tohle já neberu. To není *providenciální* záležitost, navíc tedy je to falešná *filosofie dějin* nebo teologie, on není teolog vlastně, i když chtěl být.

Není to tak. Prostě a dobře, člověk je tady od toho, aby stále napravoval věci, které nejsou dokonalé.

Nejsou dokonalé od samého začátku. Bůh nestvořil svět dokonalý. Dokonce když ho stvořil, tak byl... to máme v Bibli, že země byla nesličná a pustá. Jakápak dokonalost?

A teprve pomalu se pracovalo k těm rostlinám a pak k těm zvířatům a až nakonec k tomu člověku. Ten člověk teprve je o něco lepší než to všechno předtím, ale to není také žádná dokonalost. Je pověřen jít dál a Bůh pracuje skrze člověka. Už pak nemůže – odpusťte, že takhle budu provokovat – nemůže už dál. To ukázal Kierkegaard. Bůh nemůže stvořit dokonalého člověka, nýbrž stvoří jedině zase stvoření. To není partner. Aby se stal partnerem, říká Kierkegaard, tak se to zvíře, toto stvoření, se musí postavit na zadní, vzepřít se, přervat svůj vztah ke stvořiteli, propadnout té takzvané *nemoci k smrti* – o tom napsal tu knížku, *Nemoc k smrti* – a teď teprve Bůh může spasit tohoto člověka, který propadl té *nemoci k smrti*, protože teprve díky tomu, že se postavil na vlastní, tak už je možnost z něho udělat toho partnera. Jinak je to pořád loutka boží.

Je to jenom pořád marioneta, pořád stvoření, které dělá to, k čemu ho Bůh stvořil. Kdybychom to vzali samozřejmě, celej ten obraz, já bych doporučoval to vzít filosoficky odjinud a vyložit to úplně na základě jiných metafor a jiných příkladů a tak dál, ale i tadyhle se s tím něco dá dělat. Tedy daleko důležitější než se ptát, co bylo dřív...

Hejdánek: Jo, tady je totiž ta ryska, sama vodorovná, takže je vždycky vodorovná.

Jiný hlas: ...co zlepšit, co nové, co překonat a co nového třeba zavést a uskutečnit, a ne z perspektivy, že to zůstane natrvalo. Nedělejme si iluze. Nebudeme nikdy dělat nic na věky. Vždycky to budeme dělat pro sebe a pro ty nejbližší generace. A jde o to, abychom jim neztížili život, nebo dokonce neznemožnili život. My musíme odpovědně za jejich budoucnost také sami se vždycky rozhodovat. A vždycky to je pro tu epochu.

Tedy nemají pravdu ekologové. Ze začátku to bylo velmi rozšířené, dalo to práci je přesvědčovat. Některé bylo možno přesvědčit, já jsem se o tom hádal s některými, velmi rychle na to vešel Moldan a jak se jmenoval ten ministr, co tady byl jednou, Vavroušek. Že ti to okamžitě pochopili a tu ránu tedy na tom pracovali, že prostě nejde o udržitelný život, nýbrž o udržitelný rozvoj. Život udržovaný je nastavovaná kaše, která nestojí za to, aby byla žita. Život jde buď kupředu, nebo upadá. Není žádný stav života, který je možno udržovat. A pokud by se to někdy podařilo, tak to je pak muzeální záležitost. Ryba, která vyhnula před miliony let, najednou se najde někde v nějakým středoafrickým rybníku nebo jezeru velkým. To je nic, to je kuriozita. Člověk tady ze sebe nebude dělat kuriozitu, člověk tady má jiné úkoly, jiná poslání.

Mimochodem zase teologicky je to nebo by to mělo být naprosto jasné, že to, že život buď narůstá, komplikuje se, nebo chřadne a poklesá v úrovni, by mělo být jasné, že musíme nějak jinak myslet věčný život. Pořád o tom mluvíme, život věčný, dokonce je to v *krédu*, ale my nevíme, co to je. Je to nastavovaná kaše. Věčnost beze změny k lepšímu nestojí za nic a není o co stát. Ta představa je zase helenistická, zase řecká. Nejlepší křesťané a tu v tomto bodě má pravdu Řehoř z Nyssy proti Augustinovi, když mluví o nekonečném pokroku. Ne o nějaké *paruzii*, kde už se nic neděje. Takhle si to představoval Pavel, po čemž pak už všechno bude tady tvář v tvář Hospodinu. Zpívat *hosana* se nedá, protože tam není čas. Zpívejte píseň v jednom bodě časovém. To nejde. Abyste zpívali, potřebujete čas. Ale v tom posledním soudě není žádného času, tam už je jenom věčnost, a věčnost chápe Augustin jako bezčasí.

No tak za to děkuju, to v tom případě jsem okamžitě po boku Ivana Karamazova a vracím vstupenku. Tam, kde se nic neděje, tam nemám co dělat a tam nepůjdu. Naproti tomu Řehoř z Nyssy přece jen, že věčnost je věčné nekonečné trvání a v tom trvání – a teď vám předvedu, jenom někteří to znají, tak těm se omlouvám, předvedu tu diskusi těch řeckých církevních otců. Oni vzali čas vážně. Ne, že to je bezčasí ta věčnost. Věčnost je nekonečné pokračování času, ale ne nekonečné ve smyslu nastavované kaše, nýbrž stále zlepšování. Copak Hospodin může na začátku něco stvořit dokonale a pak se čím dál zhoršovat? Copak Hospodin může nejdřív dávat nejlepší víno a pak patoky? Ne, ten bude samozřejmě překonávat sám sebe. Ten bude dělat stále lepší a lepší věci. Nejdřív zemi nesličnou a pustou a pak je to království květin, orchidejí, to je ten vývoj. No a ten argument, že Bůh nemůže, protože na začátku je dokonalý. To je ten argument, který platil celý středověk, že Bůh je dokonalá, nanejvýš dokonalá bytost, a proto se nemůže měnit, poněvadž každá změna znamená změnu k horšímu.

My musíme také Hospodina samotného vidět jinak. Také Bůh se mění, Bůh je v procesu. To ukazuje *Whitehead* třeba, i když samozřejmě ta *filosofická teologie* – je potřeba být opatrný. Celá řada amerických teologů, ti nejlepší dokonce bych řekl – nemyslím teď v současné době, už to nesleduji – ale v takových poválečných dobách to začalo, když tam začal fungovat ten jeden pozoruhodný *filosof* a teolog, který jeden čas *Whiteheadovi* dělal asistenta a přednášel teologům také a tam mezi těmi teology se vyskytla celá řada těch takzvaných procesuálně založených *procesuálních teologií*.

To všechno je založeno na myšlence *Whiteheadově*, že Bůh – dokud – já to řeknu teď trochu jinak, než on to říká, zjednodušeněji, ale názorněji – prostě dokud Bůh nestvořil svět, tak nebyl stvořitelem. Stvořitelem se stal teprve, když stvořil. A tato zkušenost s tím stvořením, která nebyla příliš veselá, ta z něho dělá něco jiného, než čím byl na začátku. Je to trochu *hegelovské*, *Whitehead* to odmítal, ale něco se s Bohem stalo, když stvořil svět. A navíc ne v jednom okamžiku, nýbrž Bůh stvořitel stvořuje stále, tvoří stále. Stále jsou nové věci. A ty nové věci nemohou být horší než ty starší. Takže podle toho, jestli něco nového je lepší, poznáme, že to je od Boha, že to je vůle Boží. Když je to horší, tak je to proti vůli Boží. Podle toho se dá poznat role Boží v dějinách. Jestli dochází k zlepšení nebo k zhoršení. Je to těžké lidsky posuzovat, ale nikdy to nemůžeme brát bez posuzování.

Musíme vyjít na palouček, musíme posuzovat a riskovat, že se mýlíme. Protože omyly jsou také důležité. Ve vědě to všichni vědí, negativní výsledky pokusů se publikují, aby nemuseli ti druzí dělat znovu zbytečné pokusy, které nikam nevedou. A proto je pak potřeba těch pohádek, aby nám to tu fantazii trošičku připravilo na to, jednak toho dost vědět, abychom neopakovali nesmysly, které se už staly, ale také fantazie, která tuší nesmysly, ještě než se stanou. To si musíme nadřilovat. To je to, co musíme přebírat od ostatních, a to nemůžeme převzít tak, že oni by to věděli. My se musíme naučit, že vždycky v každé době jsou lidé, kteří dovedou varovat před nesmysly, které těm ostatním, té většině, ještě vůbec nenapadlo očekávat.

No, ale až dosud to vypadá, že se chci otázce zcela vyhnout. Proto bych z toho, co jsem teď řekl, chtěl udělat jakousi zásadu a hned na začátku varovat. My jsme prošli v posledních dvanácti letech takovou úžasnou